

סדרי עדיפויות במדיניות החוץ של פולין

הספר האלקטרוני מבוסס על סדרת הפודקאסטים של שגרירות פולין בתל אביב.
אתם מוזמנים להאזין לכל הפרקים על ידי הורדה של הקוד QR:

או דרך הקישורים הבאים:

Soundcloud: bit.ly/PLinIsraelSoundcloud

Spotify: bit.ly/PLinIsraelSpotify

נשמח להישאר בקשר באמצעות:

Facebook: bit.ly/PLinIsraelFacebook

Twitter: bit.ly/PLinIsraelTwitter

YouTube: bit.ly/PLinIsraelYouTube

Networking App PolandIsrael:

bit.ly/PLinIsraelAppAndroid

bit.ly/PLinIsraelAppiOS

מחבר: מארק מגיירובסקי, שגריר פולין בישראל
עריכה לשונית: קיקי הררי
עריכה ופריסה גרפית: קטאז'ינה ריבקה-איוואנסקה
שגרירות פולין בישראל
תל אביב, דצמבר 2020

מבוא

קוראים נכבדים,

השנה החולפת תיזכר כשנת הקורונה. אין ספק שהמגיפה הבלתי צפויה הזו שיבשה בצורה משמעותית את עבודתם של כל הדיפלומטים בישראל וברחבי העולם. הדיפלומטיה עברה במידה רבה ליקום הדיגיטלי. עם זאת, יש לציין כי מספר תחומים המשכנו לפעול באופן מסורתי. בספר האלקטרוני שלפניכם, המבוסס על סדרת הפודקאסטים של שגרירות פולין בתל אביב, אנו מציגים את עדיפויותיה של מדינתנו בזירה הבינלאומית: היחסים עם ישראל וגרמניה, מדיניות ההגירה, המאבק בשינויי האקלים והדיפלומטיה הציבורית. אפילו בתקופה קשה זו, קרו דברים מסקרנים רבים. קריאה נעימה!

מארק מאגיירובסקי
שגריר פולין בישראל

תמיכה בבלארוס חופשית

חלק הבכורה, מוקדש כולו לנושא אחד
ולשאלה אחת: מדוע תומכת פולין בצורה
כל כך חד משמעית בשינויים הדמוקרטיים
בלארוס?

במינסק ובערים אחרות בבלארוס, נמשכות גם בימים אלו מחאות המוניות נגד שלטונו של הנשיא אלכסנדר לוקאשנקו, אך בשבוע שעבר היינו גם עדים למספר אירועים מחוץ לבלארוס, בעלי חשיבות גדולה לעתידה הפוליטי של המדינה.

ב-2 לספטמבר ביקרה בוורשה סבטלנה טיחונובסקאיה, מנהיגת האופוזיציה הבלארוסית. היא נפגשה עם ראש ממשלת פולין, שר החוץ, יושב ראש איגוד הסולידריות וגם עם נציגי האופוזיציה הפולנית. היה זה ביקורה הראשון של טיחונובסקאיה מחוץ לבלארוס, מאז פרוץ ההפגנות נגד הנשיא לוקאשנקו.

במהלך הפגישה עם ראש ממשלת פולין מטאוש מורבייצקי, קיבלה טיחונובסקאיה מפתח סימלי לווילה עתיקה בבירת פולין, אשר שימשה בעבר כמעון לשגריר צרפת. המבנה, אשר נקרא "בית בלארוס", מיועד לשמש כמוקד תרבותי וחברתי עבור הקהילה הבלארוסית בפולין. הייתה זו מתנת השלטונות הפולנים וגם מחווה פוליטית חשובה. יחד עם זאת, אין מדובר רק במחוות.

ממשלת פולין הציגה תוכנית ייעודית עבור החברה האזרחית הבלארוסית, בהיקף של כ-10 מיליון יורו. במסגרת התוכנית: התמחויות באוניברסיטאות פולניות, הוזלת תשלומי ויזה וגישה פתוחה יותר לשוק התעסוקה הפולני. ממשלת פולין מתכוונת גם לתמוך פיננסית בענף ההיי-טק הבלארוסי ובכל החברות המתכננות להעביר, זמנית או באופן קבוע, את פעילותן לפולין.

Photo: Krystian Maj, The Chancellery of the Prime Minister of the Republic of Poland.
In the picture: Poland's Prime Minister Mateusz Morawiecki and Sviatlana Tsikhanouskaya, the leader of the Belarussian opposition (2020.09.09).

אנו מעודדים גם את חופש הביטוי בבלארוס. אחד הבלוגרים הבלארוסים המשפיעים ביותר משדר את תוכניותיו מוורשה ולפני מספר שבועות אף העניק לו ראש הממשלה מורבייצקי ראיון. כמו כן, מאז שנת 2007 משדר מפולין ערוץ ממשלתי הנקרא "טלוויזיה בייל-סאט", הממומן חלקית על ידי משרד החוץ הפולני.

זו תמונת המצב. אבל מדוע בעצם אנו תומכים באופן כל כך חד משמעי באופוזיציה הבלארוסית? התשובה פשוטה: פולין מעוניינת שבלארוס תהיה מדינה חופשית, דמוקרטית ובעלת כלכלה יציבה ומשגשגת. כך גם לגבי שאר שכנותיה של פולין. כך אנו מבינים את החזון של אירופה בטוחה ומתפתחת.

כשאנו רואים את המתרחש ברחובות מינסק וערים אחרות, אנו זוכרים כמובן את מה שקרה בפולין לפני בדיוק 40 שנה. אז קמה תנועת הסולידריות אשר הובילה את מאבקה של החברה הפולנית נגד השלטון הקומוניסטי.

הסולידריות נולדה מתוך תחושת עוני, תסכול והשפלה, ממש כמו בבלארוס של היום. בעידן הקומוניזם ראינו את העולם המודרני מתרחק מאיתנו. הרגשנו כאילו אנו חיים בכלא. ממש כמו בבלארוס של היום.

בתנועת הסולידריות התאחדו זרמים שונים של החברה הפולנית: גם פועלים וגם פרופסורים, גם חקלאים וגם סופרים. הדמיון ברור ומסקרן. החלום אותו הגשימו הפולנים בשנת 1989, כאשר נפטרנו מהעול הסובייטי וזכינו שוב בעצמאות, הוא אותו החלום אשר הבלארוסים מבקשים להגשים היום. להפוך למדינה חופשית ודמוקרטית, מדינה עצמאית אשר אינה נתונה להשפעות ואינה תלויה בגורמים חיצוניים. אנו מאחלים לשכנינו, לידידינו, שיצליחו להגשים את החלום.

מדובר בפרויקט שאמור לאפשר אספקת גז טבעי מרוסיה לגרמניה. התשתית כמעט מוכנה, אבל אין כלל וודאות שהפרויקט אכן יושלם היות ומדינות רבות באירופה, ביניהן פולין, אוקראינה והמדינות הבלטיות, הביעו התנגדות חריפה נגד היוזמה. לטענתן, ההשקעה הרוסית-גרמנית מהווה סכנה ממשית לביטחונה של אירופה כולה. השאלה המרכזית היא: מדוע רוצה גרמניה לטפח את הקשרים הכלכליים עם משטרו של ולדימיר פוטין ולהגביר את התלות האנרגטית ברוסיה?

הדיון הסוער סביב "נורד סטרים 2" התחדש בעוצמה לאחר הרעלתו של אלכסיי נבלני, הדמות המרכזית באופוזיציה הרוסית. נבלני הורעל כנראה בטומסק שבסיביר לפני מספר שבועות, הועבר לטיפול רפואי בברלין, שם אושפז בבית חולים ושרד את ניסיון הרצח. רובם של הפוליטיקאים האירופאים ידעו מייד מי עמד מאחורי המעשה הזה והחלו לתהות האם ניתן להמשיך את שיתוף הפעולה הכלכלי עם רוסיה, לאור הפרה כל כך בוטה של העקרונות הבינלאומיים המקובלים.

וכך, מיום ליום, החל להשתנות הטון של השיח הפוליטי לגבי הפרויקט של צינור הגז, גם בגרמניה עצמה. מספר פוליטיקאים נשמעו מדברים באופן גלוי על האפשרות לעצור את הנחת הצינור ואפילו הקנצלרית אנגלה מרקל ושר החוץ הייקו מאס, החלו להטיל ספק בעתידו של הפרויקט.

השלטונות בברלין עומדים בפני דילמה קשה. לפני מספר שנים החליטה גרמניה לחדול בהדרגה מהשימוש באנרגיה גרעינית. אי לכך, צרכיה של גרמניה בתחום אנרגיה נקיה ובטוחה הולכים וגדלים.

שמירה על ביטחון אנרגטי

חלק זה עוסק בביטחון האנרגטי של פולין ושל האיחוד האירופי ובו נתמקד במחלוקת סביב צינור הגז "נורד סטרים 2".

Photo: Tymon Markowski, Poland's MFA

In the picture: Piotr Naimski, Secretary of State at the Chancellery of the Prime Minister, signing the agreement on Polish-American cooperation to develop the Polish nuclear energy program (2020.10.19).

Photo: Tymon Markowski, Poland's MFA.

In the picture: then Poland's Minister of Foreign Affairs Jacek Czaputowicz and Norway's Minister of Foreign Affairs Ine Marie Eriksen Sørensen (2019.05.08)

חברות גרמניות ואירופאיות רבות השקיעו ב-"נורד סטרים 2" וקיימים גם אינטרסים כלכליים משמעותיים לטובת מימושו של הפרויקט. ובכל זאת, השאלה היא האם הגז המיובא מרוסיה בכמויות כה גדולות, הוא באמת "נקי" גם במובן המילולי וגם מבחינה פוליטית?

במשך שנים ארוכות, הביעה פולין ספקות וחששות בדיוק בתחום זה. אם האיחוד האירופי יעמיק את התלות האנרגטית ברוסיה, יחשפו כל המדינות באירופה ללחץ אדיר מצידו של הקרמלין - לחץ שהוא לא רק כלכלי אלא גם פוליטי. נשיא רוסיה, ולדימיר פוטין, הוכיח כבר מספר פעמים בעבר שהוא מוכן לנצל את אספקת הגז כנשק אנרגטי - החל באיומים, עבור לסחטנות וכלה בסגירת ברז הגז ממש. אלה השיטות שפוטין השתמש בהן עד כה על מנת להשיג את יעדיו הפוליטיים כדי לפגוע באוקראינה, בפולין ובליטא. בוורשה, כולנו מודעים לסכנה זו והזהרנו את שותפתינו באיחוד האירופי על כך שלא ניתן לשכוח את התנהלותה המגונה של רוסיה בזירה הבינלאומית.

פולין למדה את הלקח. בשנת 2015 נחנך מתקן הגז הנוזלי הראשון בחוף הים הבלטי. אנו משתפים פעולה עם שתי מדינות סקנדינביות כדי לייבא גז טבעי מנורבגיה לפולין דרך דנמרק, במסגרתו של פרויקט חדש שנקרא "הצינור הבלטי". בדרך זו הצלחנו לגוון את מדיניות האנרגיה שלנו. בנוסף, החליטה ממשלת פולין לאחרונה שלא להאריך את החוזה הנוכחי עם חברת הגז הרוסית "גזפרום" ובכך, בשנת 2022, תיגמר רשמית תלותה של פולין ברוסיה בשוק הגז הטבעי.

כולנו תקווה שגם גרמניה ומדינות אירופה האחרות יאמצו את הלקח הזה.

פולין בטוחה בברית נאט"ו

במסגרת פעילויותיה בתוך ברית נאט"ו, מטפחת פולין קשרים צבאיים עם כל בעלי הברית, אולם בעיקר עם ארצות הברית.

בשנות השמונים של המאה העשרים היה העולם שקוע בעיצומה של המלחמה הקרה. הייתה זו תקופה מפחידה ואפלה והסכנה של עימות גרעיני בין ברית המועצות וארצות הברית הייתה ממשית. פוליטיקאים, אנשי צבא ומומחים רבים הביעו את החשש כי האנושות נמצאת על סף השמדה מוחלטת.

זו הייתה גם התקופה של משחקי ריגול אינסופיים בין שתי המעצמות - ארצות הברית וברית המועצות. בוורשה פעל, בין היתר, רישד קוקלינסקי, אחד הסוכנים המפורסמים ביותר בתולדות המלחמה הקרה. הקולונל קוקלינסקי שירת בצבא הפולני, אך שמר גם על קשר קבוע עם צמרת הצבא הסובייטי ולפיכך הייתה לו גישה למסמכים מסווגים של ברית ורשה. במשך שנים ארוכות הוא העביר סודות צבאיים ותוכניות אסטרטגיות לסוכנויות המודיעין האמריקאיות.

הוא היה מרגל אך הוא לא בגד במולדתו, משום שפולין של אז לא הייתה מדינה עצמאית. קוקלינסקי לא פעל נגד פולין. הוא פעל נגד השלטון הקומוניסטי ולטובתו של העולם החופשי. בפולין של היום הוא אינו נחשב לבוגד, אלא לגיבור ודמות היסטורית מכובדת. לפעמים מתבדחים על כך שהקולונל קוקלינסקי היה הפולני הראשון שהצטרף לברית נאט"ו.

החלום של רוב אזרחי פולין היה להשתחרר מהעול הסובייטי ולהצטרף לעולם המערבי. ברמה הבינלאומית הגשמנו את החלום הזה בשנת 1999 - פולין, יחד עם צ'כיה והונגריה, הפכה למדינה החברה בנאט"ו. מאז אותו רגע, החלה המשימה המשותפת שלנו: להגן על האזור הצפון-אטלנטי נגד כוחות חיצוניים.

במסגרת פעילויותיה בתוך ברית נאט"ו, מטפחת פולין קשרים צבאיים עם כל בעלי הברית, אולם בעיקר עם ארצות הברית.

Photo: The Chancellery of the President of the Republic of Poland.

In the picture: President Andrzej Duda and Poland's Defence Minister Mariusz Błaszczak visiting Polish and American soldiers in Drawsko Pomorskie during DEFENDER Europe 20 Plus military exercises (Northern Poland, 2020.07.01).

לפולין יש כיום שתי עדיפויות מרכזיות בתחום זה. ראשית, לחזק את יכולות ההגנה שלה ושנית, להגדיל את נוכחותם של הכוחות האמריקאים במדינתנו. לא מזמן רכשה פולין מטוסי קרב מסוג F-35 ואף הקימה את מה שנקרא "כוחות ההגנה הטריטוריאלית", הדומים למשמר הלאומי בארצות הברית. בנוסף, פולין ממלאת אחר הקריטריונים של נאט"ו לגבי הוצאות ההגנה.

בנוסף לכך, בהתאם להסכם חדש שנחתם לפני מספר שבועות, תגדל גם הנוכחות של הצבא האמריקאי בפולין ומספר החיילים האמריקאים שיועברו למדינתנו יגדל לחמשת אלפים.

ההתעקשות הנחרצת של פולין על המעורבות האמריקאית המוגברת במזרח אירופה, נובעת משתי סיבות. פולין ומדינות אחרות הנמצאות ממזרח לגרמניה, נתפסו עד כה כסוג של אזור חיץ בין מערב אירופה לרוסיה. יחד עם ליטא, אסטוניה, צ'כיה או רומניה, הרגשנו כמו בעלי ברית מסוג "ב". ויותר מזה - אנו מודעים לכך שהנוכחות הפיזית של חיילים אמריקאים מהווה, ללא שום ספק, את ההרתעה הטובה והיעילה ביותר נגד אויבים חיצוניים.

מבחינתנו, ארצות הברית היא לא רק השותפה החזקה ביותר שלנו אלא גם האמינה ביותר. אנו יכולים לסמוך על האמריקאים והם יכולים לסמוך עלינו, גם אם יחולו שינויים פוליטיים בשתי המדינות - לא משנה מי יושב בחדר הסגלגל ומי מכהן כנשיא פולין.

היבט משמעותי נוסף הוא, שגם פולין וגם ארצות הברית מבינות שבימינו, מנקודת המבט של נאט"ו, הסכנה הגדולה ביותר היא רוסיה ומדיניותו האגרסיבית של ולדימיר פוטין באזור אירו-אסיה. לאחר מלחמת העולם השנייה, רוסיה הייתה המדינה היחידה שרמסה בצורה כל כך בוטה את החוק הבינלאומי ושינתה בכוח גבולות בין מדינות. גם פולין וגם ארצות הברית יודעות היטב שברית נאט"ו צריכה לחזור אל שורשיה. כלומר, לחזור להגנה הקולקטיבית נגד הסכנה שמגיעה ממזרח.

Photo: The Chancellery of the President of the Republic of Poland.

In the picture: Heads of States/Governments at the Warsaw NATO Summit (2016.07.06)

תנופה כלכלית עם מיזם "שלושת הימים"

בפרק זה נדון באזור המכיל 110 מיליון תושבים והינו בעל יציבות פוליטית וצמיחה כלכלית מרשימה. אזור שמעטים אולי שמעו עליו.

מדובר באזור הנמצא בין שלושת הימים האירופיים: הים הבלטי, הים האדריאטי והים השחור, וכולל 12 מדינות שברובן היו שייכות בעבר לגוש הסובייטי ופיגרו כלכלית אחרי העולם המערבי. אולם, לאחר שהפכו למדינות עצמאיות ודמוקרטיות בשנות התשעים של המאה העשרים, הן חוו תקופה של פיתוח חסר תקדים. מדינות אלה חולקות ביניהן אזור גיאוגרפי, היסטוריה רצופה בטלטלות, קשרים תרבותיים, ובחלקן גם שפות דומות. החיים תחת המשטר הקומוניסטי היו קשים במיוחד ובכל זאת קיימת ביננו היום מעין זהות משותפת. כולנו זוכרים את העוני וההשפלה של אותם ימים ואת החוויות המתסכלות, אבל עדיין בילדותנו, צפינו באותם סרטים מצוירים, סיפרנו את אותן הבדיחות ובקיצור: אנו מכירים אחד את השני כמו בני משפחה.

פולין, קרואטיה, צ'כיה, סלובקיה, הונגריה, ליטא, לטביה, אסטוניה, סלובניה, בולגריה, רומניה ואוסטריה - אלו המדינות המשתפות פעולה במסגרת יוזמת "שלושת הימים". כולן חברות באיחוד האירופי וכולן, למעט אוסטריה, היו חלק מהאימפריה הסובייטית. מיזם "שלושת הימים" הוא לא ארגון בינלאומי רשמי. זהו חזון אסטרטגי שנועד להעמקת הקשרים הכלכליים בין המדינות הללו. בתחילתו, בשנת 2015, היה זה רעיון של נשיאי פולין וקרואטיה. שנתיים לאחר מכן נערכה בוורשה פסגת מנהיגי מדינות "שלושת הימים", שבה השתתף גם נשיא ארצות הברית, דונלד טראמפ. בהדרגה, קיבלה היוזמה הזו חשיפה והחלה לעורר את התעניינותם של משקיעים בינלאומיים.

נשאלת השאלה: מדוע ליצור גוף נוסף בתוך האיחוד האירופי, בשעה שכל אותן מדינות כבר קיבלו סיוע כספי משמעותי דרך קרנות אירופיות? וזו התשובה: מטרתו הראשית של מיזם "שלושת הימים" היא לבנות ולהרחיב את צירי התחבורה על מנת לתמוך בענף ההובלה היבשתית ולתת דחיפה נוספת לפיתוח הכלכלי באזור. תחום התשתיות הינו אחד המגזרים שהוזנחו בשנים האחרונות. מבט מהיר על המפה יגלה הבדל אדיר בין מערב אירופה למזרח. במערב, רשת הכבישים ומסילות הרכבת היא צפופה במיוחד, בניגוד לחלק המזרחי של היבשת. לכן קשה יותר ויקר יותר להוביל סחורות מפולין לרומניה למשל, מאשר מפורטוגל לדנמרק. זה נשמע אולי אבסורדי, אולם זו המציאות איתה אנו מתמודדים מידי יום.

חברת הייעוץ ספוט-דטה הכינה דו"ח על צירי התחבורה באירופה ונכללת בו דוגמה מצוינת הממחישה את הבעיה. אם תרצו לנסוע מגטבורג שבשוודיה לברצלונה שבספרד, הנסיעה תיקח יום אחד, במכונית או ברכבת. אבל אם אתם רוצים להעביר סחורות מטאלין שבאסטוניה לקונסטנצה שברומניה, המסע ייקח 32 שעות במשאית ושלושה ימים וחצי ברכבת. בשני המקרים מדובר במרחק כמעט זהה בין הערים: 2,500 קילומטרים לערך.

ברור לפיכך, שצריך להקטין את הפער הזה. אין ספק שזו הזדמנות מצוינת, גם בשביל שחקנים גלובליים וחברות רב-לאומיות, להשקיע בשווקים חדשים ובמגזרים מבטיחים. מייק פומפאו, מזכיר המדינה האמריקאי, הכריז לא מזמן על כך שארצות הברית מתכננת להוציא כמיליארד דולר על פרויקטים שונים באזור - מדובר בכבישים כמובן, אבל גם בנמלים, מתקני גז או רשתות סלולריות מהדור החמישי.

Photo: Igor Smirnow, The Chancellery of the President of the Republic of Poland.

In the picture: Poland's President Andrzej Duda and Estonia's President Kersti Kaljulaid during the Three Seas Initiative Summit in Tallinn (2020.10.19)

גרמניה: סיפור מעודד

האסוציאציה הראשונה העולה, קרוב לוודאי, כאשר חושבים על היחסים בין פולין וגרמניה היא - מלחמה! אבל זו תפיסה מעט מעוותת.

ההיסטוריה של היבשת שלנו מסובכת, וההיסטוריה המשותפת של פולין וגרמניה יוצאת דופן עוד יותר בכמות התהפוכות שעברה - מלחמות, פלישות, קרבות, סיפוח, כיבוש ולבסוף, פיוס. זהו סיפורם של שני עמים שנלחמו זה בזה במשך מאות שנים, בעימות מתמשך, כמעט אינסופי. כיום לעומת זאת, פולין וגרמניה הן בנות ברית בנאט"ו, חברות באיחוד האירופי ושותפות עסקיות קרובות. בעבר היה המצב שונה לחלוטין. פרוסיה ואחר כך גרמניה, ניסו להכניע את פולין גם פוליטית וגם כלכלית. בסוף המאה ה-18 פרוסיה, רוסיה הצארית והאימפריה האוסטרו-הונגרית, חברו יחד כדי לחלק ביניהן את פולין. מדינתנו איבדה את עצמאותה ליותר מ-120 שנה.

אולם השיא של גישתה העוינת של גרמניה כלפי פולין הגיע בשנת 1939 כשהכוחות הגרמניים פלשו לפולין. כך פרצה מלחמת העולם השנייה. כך החלה הטרגדיה של העם הפולני. כך החלה גם ההשמדה של יהודי אירופה. בוודאי שלא ניתן להשוות - הגרמנים תכננו להשמיד את כל העם היהודי, ואילו הפולנים היו אמורים להפוך לעבדים. ובכל זאת, גם אנחנו איבדנו את האליטות שלנו: קציני צבא, רופאים, עורכי דין, אדריכלים, אנשי תרבות...

במהלך המלחמה גורלם של היהודים ושל הפולנים היה שונה. אבל אחרי המלחמה היו לנו רגשות דומים, במיוחד כלפי הגרמנים - מחוסר אמון, דרך זעם ועד שנאה. היום, 75 שנה לאחר מכן, היחסים בין ישראל וגרמניה, ובין פולין וגרמניה מעידים על כך שאפשר, במידה רבה, להתגבר על הרגשות השליליים האלה ולעצב מחדש יחסים המבוססים על אמון הדדי.

Photo: Tymon Markowski, Poland's MFA.

In the picture: then Poland's Minister of Foreign Affairs Jacek Czaputowicz and Germany's Minister of Foreign Affairs Heiko Mass, visitin the Museum of the Warsaw Rising (2019.08.01)

מן הסתם, השיח הפוליטי במדינתנו אודות יחסי פולין-גרמניה עמוס בהתייחסויות להיסטוריה של מלחמת העולם השנייה. אחד הנושאים השנויים במחלוקת הוא הסוגיה של הפיצויים. פולין כידוע, בניגוד למדינות אירופה אחרות, מעולם לא קיבלה פיצויים מגרמניה, וזאת על אף שהייתה קורבנו הראשון של המשטר הנאצי וספגה בעקבות המלחמה הפסדים בלתי נתפסים, גם במובן הפיזי וגם במובן התרבותי.

Photo: W. Kompala, The Chancellery of the Poland's Prime Minister,
In the picture: Poland's Prime Minister Mateusz Morawiecki and Germany's Chancellor Angela Merkel in Berlin (2018.02.16).

עם זאת, בשורה התחתונה, הגורם שמעצב את היחסים הללו כיום הוא הקשרים הכלכליים המיוחדים בין שתי המדינות. עוד בטרם הצטרפה פולין לאיחוד האירופי בשנת 2004, הייתה גרמניה שותפתנו החשובה ביותר בתחום זה. מאז, מאות חברות גרמניות השקיעו בפולין בסקטורים רבים: ענף הבנייה, ענף ההי-טק, תעשיית הרכב, תעשיית המזון, תעשיית התרופות ועוד. יש גם מאות חברות פולניות המייצאות את המוצרים והשירותים שלהן לגרמניה. בערך שליש מהייצוא שלנו נשלח למדינה זו.

השקעותיהן של החברות הגרמניות בפולין היוו תרומה אדירה לצמיחה הכלכלית שלנו עם אלפי מקומות עבודה חדשים, פיתוח טכנולוגי וחדשנות. אולם זהו רק חלק מהתמונה הכוללת. כשפולין נכנסה לאיחוד האירופי, גרמניה זכתה לשוק חדש, ענק, עם כמעט 40 מיליון צרכנים והזדמנויות פנומנליות. דרך אגב, בדיון הסוער סביב מה שנקרא 'הסולידריות הפיננסית' וגישתן של מדינות מזרח אירופה לתקציבי האיחוד, אי אפשר לשכוח שזוהי למעשה מערכת כלים שלובים. פולין אמנם מקבלת כספים מבריסל אבל בו בזמן חלק גדול מהם שב לברלין, משום שחברות גרמניות רבות מרוויחות מעסקאות במדינה.

Photo: Krzysztof Sitkowski, The Chancellery of the President of the Republic of Poland.
In the picture: Poland's President Andrzej Duda and Germany's President Frank-Walter Steinmeier in Warsaw (2018.06.05).

קשה למצוא באירופה שתי מדינות שכנות המחוברות כלכלית במידה כה רבה, כמו פולין וגרמניה. זה נשמע אולי מפתיע, אבל עבור גרמניה, פולין היא שותפה מסחרית חשובה יותר מאוסטריה, שווייץ או ספרד. שווי המסחר בין פולין לגרמניה הוא פי שניים בהשוואה לשווי המסחר בין גרמניה ורוסיה, עובדה המצביעה על חשיבותם של היחסים הכלכליים עם פולין מבחינתה של גרמניה, שהיא המדינה החזקה ביותר ביבשת. אין זאת אומרת כמובן שלא קיימות בין שתי המדינות בעיות, חיכוכים והבדלים מדיניים. ראשית, יש כאלה המבקרים את השפעתה הגדולה מדי של גרמניה על הכלכלה הפולנית, לא רק בתעשייה אלא גם, לדוגמה, בכלי התקשורת. שנית, פולין וגרמניה לא מסכימות לעיתים אחת עם השנייה בענייני הגירה, מדיניות האנרגיה או היחסים בין האיחוד האירופי לרוסיה או לארצות הברית. למרות זאת, גרמניה ופולין יישארו, גם בעתיד, בנות ברית ושותפות כלכליות חשובות.

מעבר לאנרגיה נקיה

כאשר דנים במאבק הגלובלי בשינויי האקלים, לכולם יש ככל הנראה מטרות דומות.

כולנו רוצים לנשום אוויר נקי, כולנו רוצים לבלום את עליית הטמפרטורות בעולם, כולנו מביעים את הרצון לעבור משימוש במקורות אנרגיה מסורתיים למקורות מתחדשים. לפולין יש את אותן העדיפויות. אוויר נקי, אנרגיה ירוקה וכן הלאה. בשנים האחרונות עלתה המודעות באופן משמעותי, גם בקרב רוב הפוליטיקאים וגם בחברה עצמה, לכך שהגיע הרגע לטפל במשבר האקלים ברצינות ובמהירות. בקיצור: לא נותר לנו הרבה זמן לעצור תהליכים הרסניים, מבחינתה של המדינה שלנו בפרט, ושל כדור הארץ בכלל.

אולם לפולין יש עדיפות חשובה נוספת והיא, לשמור על האיזון בין העלויות של המאבק בשינויי האקלים לבין הפיתוח הכלכלי. כלומר, איך להשיג את היעדים שלנו בתחום זה בלי לדכא את המשק. איך לדאוג לסביבה ולא לפגוע, בד ובד, בכלכלה. זו השאלה המרכזית והדילמה שפולין מתמודדת איתה ועלינו למצוא את הקצב הנכון - כמו בריצת מרתון: אם מתחילים לרוץ מהר מדי, קשה להגיע לקו הגמר. ואנחנו בהחלט מתכוונים להגיע לקו הגמר.

עד לשנת 2030 מתכננת פולין להוציא כ-50 מיליארד יורו על הטרנספורמציה האנרגטית. הבעיה העיקרית היא התלות המופרזת שלנו במשאב אחד: הפחם. נכון להיום, 74% מהאנרגיה המיוצרת בפולין מקורה בפחם, לעומת 95% לפני 30 שנה. לכן, רוב הכספים האלה יוקדשו על מנת לצמצם עוד יותר את צריכת הפחם במשק הביתי ובתעשייה.

לצערנו, זו לא משימה קלה. ראשית, יצור הפחם הוא חלק משמעותי בכלכלת פולין. שנית, לא מדובר רק במכרות, אלא גם ברשת נרחבת של ענפים, כגון ההובלה, הקשורים לתעשיית הפחם. מספר המועסקים בסקטור הזה הוא 80 אלף איש לערך. אם מוסיפים לנתון זה גם את בני המשפחה, מסתבר שיש בפולין יותר מ-200 אלף איש הנשענים על תעשיית הפחם. מדובר אם כן בענף חיוני הקשור לשורשים התרבותיים שלנו והוא חלק מזהותנו.

Photo: Poland's Ministry of Climate and Environment.
In the picture: Minister Michał Kurtyka reaching the final agreement at the COP24 - UN Climate Change Conference in Katowice (2018.12.15).

מובן מאליו שגם הפולנים רוצים לנשום אוויר נקי והם גם מודעים לכך שמאגרי הפחם במדינה הינם מתכלים. בכל זאת, הם אינם רוצים לאבד את עבודתם בין לילה וקשה להם גם לדמיין עולם בלי מכרות ובלי פחם. לכן, קצב השינויים הוא כל כך חשוב מבחינתם ומבחינת הכלכלה הפולנית. מן הסתם ובמידה רבה, זה המצב שירשנו מתקופת הקומוניזם. בעוד שמדינות מערב אירופה פיתחו טכנולוגיות חדשות, בנו תחנות כוח גרעיניות וחוות לאנרגיית רוח, פולין המשיכה להשקיע במכרות פחם.

הגישה הזו משתנה בפולין לאט, אבל באופן עקבי. חבל שאין לנו יכולים להסתמך במידה רבה יותר על השמש כמקור אנרגיה - פולין פשוט לא נמצאת בקו הרוחב "הנכון", כך שגם בחודשי הקיץ השמש ניתנת לנו במשורה.

לעומת זאת, אנרגיית הרוח זמינה יותר ובה אנו משקיעים, בעיקר לאורך חוף הים הבלטי. במקביל, פולין מתכננת לפתח גם אתרי אנרגיה גרעינית. עד לשנת 2033 ייבנו במדינתנו שישה כורים גרעיניים, אחד מידי שנתיים-שלוש. כך שבסך הכל, השימוש במקורות מתחדשים יגיע בעשור הקרוב ל-32 אחוזים. זהו יעד בהחלט שאפתני, אבל הכרחי.

כמובן שטורבינות רוח ותחנות כוח גרעיניות לא יפתרו את כל הבעיות שלנו. המאמץ העיקרי הוא לא רק לייצר אנרגיה נקיה יותר, אלא גם לחסוך בה. כלומר, לחסוך במשאבים שאנו משתמשים בהם ביומיום, כמו במים ובאוכל וללמוד איך למחזר נייר, פלסטיק וזכוכית, באופן האפקטיבי ביותר.

הדבר דורש בוודאי השקעות אדירות בטכנולוגיות חדשניות אשר יסייעו לנו להפחית, בין השאר, את פליטת גזי החממה. אין פלא שפולין הפכה למדינה מובילה בתחום הוצאות מחקר ופיתוח בקרב כל המדינות החברות ב-OECD, שהוא הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי. בנוסף חייבים לזכור שזה גם עניין של חינוך. מדובר באתגר ממשי: איך לשכנע את כל החברה לצרוך פחות אנרגיה ולצרוך אותה בצורה יותר מושכלת.

Photo: Poland's Ministry of Climate and Environment.

In the picture: Poland's Minister of Climate Michał Kurtyka at the COP24 - UN Climate Change Conference in Katowice (2018.12.15).

מעורבותה של פולין באו"ם

מבחינת פולין, התפקיד של האומות

המאוחדות בזירה הבינלאומית היה

תמיד משמעותי, למרות כל הביקורת

שהארגון הזה ספג לאורך שנים.

מאז הקמתו של האו"ם, הייתה פולין פעילה מאוד ביוזמות רבות שתחת חסותו. פעילותה זו קשורה גם בשתי דמויות אגדיות הקשורות באופן מיוחד להיסטוריה של האו"ם. משפטן ופסנתרן. שניהם היו פטריוטים פולנים, ממוצא יהודי.

ב-25 באפריל 1945 נערכה בסן פרנסיסקו הוועידה הראשונה של האומות המאוחדות. למרבה הצער משלחת פולין לא הוזמנה לטקס זה, בהתאם להחלטתו של הדיקטטור הסובייטי, יוסף סטלין.

את האירוע פתח אורח כבוד - פסנתרן פולני מפורסם בשם ארתור רובינשטיין. רובינשטיין פתח בנגינת ההמנון האמריקאי ואז קם, התרחק מהפסנתר, הסתכל סביב ואמר: "אני לא רואה פה אף דגל של פולין. לכן אנגן עכשיו את ההמנון הפולני. קומו, בבקשה!". הקהל קם על רגליו, כולל משלחת ברית המועצות. ברגע זה נשמעו באולם הצלילים המרגשים: "עוד לא אבדה פולין כל עוד אנו חיים...".

בעוד רובינשטיין תרם להיסטוריה של האו"ם באופן רגשי, פולני מפורסם נוסף בשם רפאל למקין, תרם להיסטוריה של האו"ם באופן שונה לגמרי.

למקין נולד בשנת 1900 במזרח פולין, אזור שהיה אז חלק מהאימפריה הצארית. כשפולין זכתה שוב בעצמאות, למקין שירת בצבא הפולני ולמד משפטים באוניברסיטת ורשה. במהלך מלחמת העולם השנייה הוא הצליח להימלט מרוסיה לשוודיה ואחר כך לארצות הברית. כך שרד למקין את השואה, בניגוד לכמעט חמישים מבני משפחתו שנרצחו על ידי הגרמנים. אחרי המלחמה השתתף למקין במשפטי נירנברג כאחד היועצים של רוברט ג'קסון, התובע הראשי האמריקאי.

Photo: Jakub Szymczuk, The Chancellery of the President of the republic of Poland.
In the picture: Poland's President Andrzej Duda and FAO Director General José Graziano da Silva (2018.10.16).

אולם למקין הוא ידוע קודם כל בגלל תרומתו העצומה לחוק הבינלאומי. המשפטן הפולני-יהודי המציא את המונח האנגלי "ג'נוסייד", ובזכותו נכנס המושג למילון של הדיפלומטיה העולמית. למקין יזם את "האמנה בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם" ובכך הניח את הבסיס התיאורטי לנושא זה. אמנה זו אושרה ב-9 בדצמבר 1948 בעצרת הכללית של האומות המאוחדות. רפאל למקין הינו אישיות של כבוד במדינתנו, דבר המשקף את החשיבות שמדיניות החוץ של ממשלת פולין מייחסת לעקרונות החוק הבינלאומי.

במהלך הקדנציה הדו-שנתית האחרונה של פולין במועצת הביטחון של האו"ם, ציינו באופן עקבי את המשמעות של שמירת החוק הבינלאומי בעולם הנוכחי, שבו הכוח והתוקפנות הפכו לשיטות הפעולה הראשיות של שליטים רבים. נשיא פולין אנדז'יי דודה אמר לעיתים קרובות בנאומיו, שלא ניתן לקיים את השלום בלי לשמור על החוק הבינלאומי. "שלום דרך חוק" - זה המסר שפולין משדרת לכל המדינות בעולם. לפי נשיא פולין, אם נזניח את היסודות של היחסים בין מדינות, אנו עלולים לאבד את היכולת להאשים אחרים ברציחות עם, פשעי מלחמה, שימוש בנשק כימי או סיפוחים טריטוריאליים בלתי חוקיים. בהקשר זה הנשיא דודה הזכיר שוב, לפני כחודש, את פלישתה של רוסיה לגאורגיה בשנת 2008 וסיפוחו של חצי האי קרים בשנת 2014.

In the pictures: Raphael Lemkin (top picture), Arthur Rubinstein (bottom picture).

מאז הקמתו של האו"ם, הייתה פולין פעילה במיוחד במשימות שמירת השלום ברחבי העולם. המשימה הבינלאומית הראשונה שלנו התקיימה בצפון קוריאה, אחרי המלחמה בשנים 1950-53. לאחר מכן, היו הכוחות הפולנים מעורבים בסך הכל בכמעט 30 משימות מסוג זה, באירופה, באפריקה, באסיה ובמזרח התיכון; ובין היתר גם בחצי האי סיני, ברמת הגולן, ובעירק. בשנה שעברה, יותר מ-200 חיילים פולניים שבו גם ללבנון במסגרת כוח האו"ם הזמני יוניפי"ל, אחרי הפסקה של עשור. אבל, חוץ ממלחמות הנובעות מסכסוכי גבולות, קיימות היום בעולם תופעות נוספות שמעוררות דאגה רבה. אחת מהן היא הדיכוי של חופש הדת. אנו עוקבים אחר חדשות מזעזעות ורואים התפתחויות מטרידות במספר מדינות, בהן נוצרים, יהודים ומוסלמים אינם בטוחים, אך ורק בגלל אמונתם.

במשך שנים ארוכות הייתה פולין מדינה רב-אתנית ורב-דתית, בה חיו ביחד פולנים, יהודים, גרמנים, רוסים, בלארוסים, אוקראינים, ליטאים ועוד. פולין נחשבה רשמית למדינה נוצרית, ובכל זאת, חופש הדת היווה את אחד העקרונות החשובים ביותר בחיים הפוליטיים והחברתיים.

גם כיום מעלה פולין את הנושא הזה בזירה העולמית ובעקבות יוזמתה הכריז האו"ם על יום בינלאומי נגד רדיפה על רקע דתי. זהו ללא ספק אחד המקורות הראשיים של הסתה ושנאה ברחבי העולם, ואחת הסכנות הגדולות ביותר לאנושות. פולין, כמדינה בעלת מסורת עשירה של סובלנות דתית, מחויבת להתנגד לתופעה הזו בכל הכוח ובמסגרת החוק הבינלאומי.

I would like to reiterate my country's special attention to the issue of protection of the victims of violence and persecution based on their religion or belief, especially persons belonging to religious minorities.

Minister Zbigniew Rau
at the Ministers' Forum of the International Religious
Freedom or Belief Alliance
17.11.2020

 Ministry of Foreign Affairs
www.gov.pl/diplomacy | @PolandMFA

פולין ויחסה להגירה

בשנים האחרונות, לאחר כניסתה של פולין לאיחוד האירופי, מדינתנו הפכה ליעד אטרקטיבי עבור מהגרים ופליטים.

כאשר דנים במדיניות ההגירה של ממשלת פולין, מעניין לבחון את סיפורו של אוגוסט אגבולה אובראון (August Agbola O'Browne) שהיה אחד המהגרים המפורסמים ביותר בתולדות פולין. אגבולה נולד בלאגוס שבניגריה בשנת 1895, היגר לאנגליה והצטרף כמוזיקאי ללהקת תיאטרון בריטית, איתה טייל ברחבי אירופה. לבסוף, בשנות העשרים, הגיע אגבולה לפולין והחליט להתיישב בוורשה. הוא התחתן עם אישה פולנייה והחל לעבוד במועדונים אופנתיים כמתופף ג'אז. אולם הסיבה העיקרית שבגללה התפרסם הניגרי המוכשר, הייתה העובדה שבמהלך המלחמה הוא נשאר בבירת פולין והפך לאדם השחור היחיד שלקח חלק במרד ורשה, בשנת 1944. במשך זמן רב, סיפורו של אגבולה לא היה ידוע כלל בפולין אך לבסוף קיבל הגיבור הניגרי את הכבוד שהגיע לו, כאשר בשנה שעברה נחשף בוורשה פסל לזכרו.

פולין כמובן, בשונה מארצות הברית, מעולם לא הייתה מדינה של מהגרים. לכן דמותו של אגבולה כל כך מעניינת. לאורך מאות שנים היו הפולנים אלה שהיגרו לארצות אחרות, בעיקר מסיבות כלכליות. באמריקה מונה הקהילה הפולנית כעשרה מיליון איש, בגרמניה שני מיליון, בברזיל לפחות מיליון וחצי ובבריטניה כשבע מאות אלף איש.

אולם בשנים האחרונות, לאחר כניסתה של פולין לאיחוד האירופי, מדינתנו הפכה ליעד אטרקטיבי עבור מהגרים ופליטים ממדינות אחרות. מאז השינויים הדמוקרטיים בשנות התשעים התקבלו בפולין, לדוגמה, בין 70 ל-90 אלף פליטים צ'צ'נים, רובם מוסלמים, שנמלטו מזוועותיהן של מלחמות מתמשכות בקווקז. כשמונת אלפים מהם נשארו בפולין עד כה. בפולין נמצאים גם כ-40 אלף וייטנאמים, רובם בעלי אזרחות פולנית.

אך כיום, האוכלוסייה הזרה הגדולה ביותר בפולין היא הקהילה האוקראינית. לפי ההערכות של משרד הפנים, חיים ועובדים בפולין כמיליון אוקראינים. חלקם עוזבים את פולין ובהמשך חוזרים שוב למדינתנו, ולכן המספרים אינם מדויקים.

Photo: Poland's MFA.

In the picture: Polish repatriates coming back to Poland from Kazakhstan (2020.11.29).

בכל מקרה, יש לומר שחשיבותה של קהילה זו בפולין הולכת וגדלה. אם תזמינו מונית, סביר להניח שהנהג ידבר פולנית במבטא אוקראיני.

אם תטופלו בבית חולים, יש סיכוי גדול שגם האחות היא ממוצא אוקראיני. כך הדבר גם באתרי בנייה ואף בחברות היי-טק - המתכנתים האוקראינים מוערכים בעולם כולו.

האוקראינים משתלבים היטב בחברה הפולנית, לומדים את השפה ללא מאמץ מיוחד, ולמעשה אין בפולין חיכוכים על רקע אתני או דתי בין פולנים לבין המהגרים האוקראינים.

השאלה המרכזית העומדת בפני ממשלת פולין היא באיזו מידה ניתן להשפיע על תהליכי הגירה ולפקח על זרם הפליטים. לפני מספר שנים סרבה פולין להצטרף לתוכניתה של הנציבות האירופית לחלק את מכסות הפליטים והמהגרים בין המדינות החברות באיחוד. התנגדותנו נבעה משתי סיבות מרכזיות: ראשית, רוב המהגרים היו ממילא עוזבים את פולין כדי להמשיך את מסעם למדינות עשירות יותר כמו גרמניה, שוודיה או הולנד. שנית, פולין הייתה מאבדת את יכולתה לנהל מדיניות הגירה משלה. מדינות רבות במערב אירופה שקיבלו עשרות אלפי מהגרים מאפריקה, מאסיה ומהמזרח התיכון, חוות כרגע בעיות חמורות על רקע דתי ותרבותי. פולין מעדיפה ללמוד לקחים ולנתח את השלכות ההגירה על מדינות אחרות ולא לקבל החלטות פזיזות.

לעומת זאת, מתמזגים לאחרונה בפולין שני תהליכים משמעותיים: צמיחה כלכלית איתנה ואחוז ילודה נמוך מאוד. חוסר בכוח אדם מורגש כבר עתה בצורה דרמטית בסקטורים רבים. לפי הסטטיסטיקות הרשמיות שפורסמו עוד לפני מגיפת הקורונה, כמעט מחצית מאנשי העסקים בפולין מתלוננים על חוסר בכוח עבודה. לכן מובילה פולין בקרב המדינות החברות באיחוד האירופי באשר למספר אישורי עבודה המונפקים מידי שנה לאזרחים זרים.

לסיכום, פולין אכן מודעת לכך שחשיבותם של מהגרים בכלכלה הפולנית תלך ותגדל אבל במקביל, ברצונה גם לבחון בקפידה איך תופעה זו תעצב את החברה במדינה בעשורים הקרובים.

קידום תדמיתה של פולין

זהו נושא קל יותר וטעון פחות במובן הפוליטי, אולם אין זאת אומרת שהוא אינו חשוב מבחינת הפוליטיקה הבינלאומית.

העולם שסביבנו משתנה במהירות בלתי נתפסת וכך גם הדיפלומטיה. זוהי אולי אמירה טריוויאלית, אבל עבור אנשים העוסקים שנים ארוכות ביחסים בינלאומיים לפי כללי משחק מוכרים, כללים אלה משתנים לנגד עיניהם ללא הכר. מסתמן כי נגמרו הזמנים של קבלות פנים חגיגיות, פגישות רשמיות אינסופיות ותמונות קבוצתיות עם חיוכים מלאכותיים. אמנם העולם הזה של הדיפלומטיה המסורתית עדיין לא נעלם לגמרי, אבל בהדרגה מתברר כי מעתה יידרשו מיומנויות אחרות. אחת מהן קשורה לנושא התדמית. זהו נושא קל יותר וטעון פחות במובן הפוליטי, אולם אין זאת אומרת שהוא אינו חשוב מבחינת הפוליטיקה הבינלאומית. מעניין לבדוק כיצד ההישגים התרבותיים של פולין משפיעים על האופן שבו היא נתפסת בישראל ובעולם כולו, ואיך ניתן לעצב את התדמית של מדינתנו בזירה הגלובלית דרך האומנות, הספורט והבידור.

ראשי ממשלה, שרי חוץ ושגרירים ברחבי העולם מקדישים לנושא התדמית זמן ומאמצים רבים יותר מבעבר. הם בוחנים באילו שיטות ובאיזה כלים להשתמש כדי לתחזק את התדמית החיובית או לשפר את התדמית הגרועה של מדינותיהם, באמצעות נאומים מתוחכמים, מחוות נדיבות, סיוע הומניטרי וכן הלאה. ארגז הכלים בנושא התדמית כולל גם ציורים בטוויטר, סרטונים ויראליים בדפי פייסבוק או פודקאסטים. אבל כל זה אינו מספיק כמובן. הדבר שכל דיפלומט צריך בכדי לקדם את האג'נדה שלו בתחום זה, אלו תכנים. אם אין לנו הדיפלומטים על מה לדבר, אם לא נמצא דמויות מצליחות ומסקרנות, סיפורים יפים ומעודדים, יהיה לנו מאד קשה ליצור נרטיב מעניין ומושך. למזלנו, לדיפלומטים הפולנים יש בהחלט על מה ועל מי לדבר.

נתחיל מהנושא שממבט ראשון נראה הקל ביותר: הספורט. לשגריר פולין בישראל יש נכס גדול ושמו רוברט לבנדובסקי - כוכב כדורגל, קפטן נבחרת פולין, בעל התמכרות מיוחדת: הוא לא יכול להפסיק להבקיע שערים.

ספורטאית מקסימה נוספת היא איגה שווינטק - שחקנית טניס שניצחה לפני שבועות ספורים ברולאן גארוס, כפולנייה הראשונה בתולדות טורנירי הגראנד סלאם. בחורה צעירה, יפה ומוכשרת, עם כוח אדיר בידיה. גם בידיהם של שחקני הכדורעף הפולנים שניצחו באליפות העולם פעמיים ברצף, טמונה עוצמה אדירה. מעבר לכך יש לזכור שאוהדי ספורט במדינות אחרות מתעניינים במקצועות ספורט שונים. כדורגל וטניס פופולריים בכל היבשות, אבל איך נוכל להרשים את הקהל העולמי בכך שיש לפולין גם הישגים גדולים ביידוי פטיש, בספידווי או בקפיצות סקי?

למזלנו יש תחומים מוכרים יותר מקפיצות סקי. המוזיקה למשל, המשתמשת בשפה אוניברסלית. כשמזכירים את דמותו של פרדריק שופן, כולם יודעים שמדובר במלחין ופסנתרן פולני מפורסם ואחד האומנים המשפיעים ביותר בהיסטוריה של המוזיקה העולמית. אכן, המזורקות של שופן קשורות בקשר הדוק למה שמזוהה עם פולניות כמו שדות חיטה, תפוחים או סוסים.

ניתן להזכיר עוד מספר מלחינים ומוזיקאים פולנים מוערכים, כמו קשישטוף פנדרצקי - אחת הדמויות הבולטות על הבמה הבינלאומית שהלך לעולמו לפני מספר חודשים, או לשק מוז'ג'ר, פסנתרן ג'אז נהדר. יש גם סופרים וסופרות לא מעטים שבונים את מעמדם המקצועי והאומנותי ובד בבד גם את תדמיתה הטובה של פולין - כמו לדוגמה אולגה טוקרצ'וק, זוכת פרס נובל לספרות בשנת 2018, או ויסלבה שימבורסקה, משוררת מאוד אהובה גם בישראל, שקיבלה פרס נובל בשנת 1996.

תחום הספרות פונה לקהל מצומצם יחסית וכדי להגיע לציבור רחב יותר, ובעיקר צעיר יותר, צריך לחפש דרכים אחרות ואפיקים יצירתיים. אנחנו חיים בתקופה שבה התקשורת והרשתות החברתיות מציפות אותנו ללא הפסק בחדשות, תמונות, סרטונים וצלילים. נטפליקס, אפל-טיווי ופלטפורמות נוספות, מספקות לנו אינספור סרטים וסדרות באופן שקיים היום מבוחר אינסופי של תוכן וזה לא רק אתגר אדיר לשכל, אלא גם לכל החושים. אז היכן נמצאת התרבות הפולנית במרחב תחרותי הזה?

אם נבחן את עולם הקולנוע, קשה לחשוב על תחום אומנותי שהוא בינלאומי יותר. כיום אין זה חשוב אם סרט מסוים הוא צרפתי, גרמני או קוריאני. לדוגמא, בסדרה החדשה של נטפליקס "גמביט המלכה", הבמאי הוא אמריקאי, השחקנית הראשית היא בריטית ממוצא ארגנטינאי ושחקן נוסף, בתפקידו של אלוף השח-מט הרוסי, הוא... פולני. והוא אכן שחקן מצוין, בעל כישרון מרהיב ואישיות מגנטית. אנחנו כפולנים, יכולים לסלוח לו על כך שהוא מגלם דמות סובייטית...

POLAND'S CULTURE
Spotlight on literature

Joseph Conrad
(1857-1924) was born in Poland as Józef Teodor Konrad Korzeniowski. The Oscar-awarded film 'Apocalypse Now' was based on his novel.

Heart of Darkness
PENGUIN BOOKS

Wisława Szymborska
(1923-2012) acknowledges the applause during the award ceremony that took place in the Grand Auditorium of the Stockholm Concert Hall in the presence of Swedish King Carl Gustaf and Queen Silvia.

10 Dec. 1996
Nobel Prize in Literature Laureate

Stanisław Lem
(1921-2006) has had his works translated into dozens of languages.

Solaris
PENGUIN BOOKS

Ryszard Kapuściński
(1932-2007) was a Polish journalist and writer whose dispatches in book form brought him global recognition.

The Shadow of the Sun
PENGUIN BOOKS

Olga Tokarczuk
awarded the 2018 Nobel Prize in Literature "for a narrative imagination that with encyclopedic passion represents the crossing of boundaries as a form of life."

#DISCOVERPOLAND

Source: Discover Polska Presentation

אולם השיטה הטובה והיעילה ביותר לקדם את האג'נדה התרבותית היא שילוב של ז'אנרים שונים והדוגמא הבאה, המהווה גם חשיפה ראשונית, תמחיש זאת.

בשנות התשעים הסופר אנדז'יי ספקובסקי, המכונה "טולקין הפולני", כתב סדרת ספרי פנטזיה המתאר את גיבור-העל - "המכשף". ספריו של ספקובסקי תורגמו עד כה ליותר מ-20 שפות והוא הפך לאחד מיוצרי הפנטזיה הידועים ביותר של הספרות הפולנית הנוכחית. אבל "המכשף" עצמו נהיה דמות כל כך פופולרית, עד שלפני כמה שנים נוצר גם משחק מחשב המבוסס על סיפורו. לבסוף הופקה סדרת טלוויזיה בנטפליקס, עם הנרי קאביל בתפקידו של "המכשף". כמו אסטריקס ואובליקס בצרפת או הדרדסים בבלגיה בזמנו, גם תרומתו של "המכשף" לתרבות העולמית, גיבור-העל שהוא מאה אחוז פולני, היא יוצאת דופן.

יחסי פולין - ישראל

היחסים בין פולין לישראל הינם ייחודיים מאוד.

Photo: The Chancellery of the President of the Republic of Poland.
In the picture: Poland's President Andrzej Duda and Israel's President Reuven Rivlin laying wreaths at the Witold Pilecki Monument in Oświęcim ((2020.01.27).

הקשרים הדיפלומטיים של מדינת ישראל עם מדינות אחרות מתבססים ברובן על נושאים עכשוויים, על ההווה. אולם במקרה של פולין, עיקר היחסים נעוץ בעבר. בעוד ארצות הברית, צרפת, ספרד או שוודיה מקיימות שיחות עם ממשלת ישראל על המצב הביטחוני במזרח התיכון, על פתרון שתי המדינות, על שיתוף הפעולה הכלכלי; אנחנו מרוכזים במלחמת העולם השנייה, בשואה, במחנות המוות, באנטישמיות.

מטרתה העיקרית של הדיפלומטיה הפולנית לפיכך, היא להחדיר לציבור הישראלי את העובדה שהיחסים בין העם הפולני לעם היהודי לא החלו בשנת 1939 ולא נגמרו בשנת 1945. חשוב לזכור שההיסטוריה המשותפת שלנו היא ארוכה ועשירה יותר מאשר התקופה של ששת השנים העגומות של השואה. שני העמים חיו על אדמת פולין זה לצד זה במשך קרוב ל-900 שנה. הקהילה היהודית נהנתה מחופש דת והתפתחה בתחום התרבותי והחינוכי. בוודאי היו גם זמנים של סכסוכים על רקע חברתי, דתי או אפילו לשוני. יש לומר שפולין לא הייתה חסינה מפני אנטישמיות. בכל זאת, בתקופות מסוימות, הזכויות שמלכי פולין העניקו לאזרחים ממוצא יהודי היו רחבות יותר מאשר במדינות אירופה אחרות.

צריך לדבר על יחסי פולין-ישראל בגלוי, מבלי להימנע מנושאים קשים או מפרקים אפלים. אולם אנו חייבים להציג את התמונה ההיסטורית הזו בשלמותה. העדיפות הנוספת בתחום זה היא להעביר את הדיון לגבי היחסים בין שתי המדינות שלנו למרחב אחר. הדיאלוג הדיפלומטי הוא לאו דווקא עניין של גורמים רשמיים, ממשלות או משרדי חוץ. זו קודם כל שיחה בין חברות, זהו דיאלוג בין בני אדם. לכן אנו משקיעים מאמצים רבים בהקמת קשרים חדשים בין ערים, לפעמים גם בהקשר סימלי. לפני כשנה למשל, יזמנו שיתוף פעולה בין שתי ערים נהדרות: קריית מוצקין, בה נולד אלכסנדר בן-צבי, עד לא מזמן שגריר ישראל בפולין, לבין ביסטשיצה קלוצקה, בה נולד שגריר פולין הנוכחי בישראל. כך שהקשר הזה הוא לא רק ממסדי, אלא גם אישי ורגשי.

In the picture: Tel Aviv City Hall in white and red colours on the 100th anniversary of Poland's regained Independence (2018).

באופן זה אנו רוצים להוכיח שאפשר לקיים שיתוף פעולה בין ערים קטנות יחסית, בתנאי שהן ערים בעלות חזון, שאיפות ורעיונות תואמים. אולם יש גם ערים גדולות המוצאות שפה משותפת, כמו לובלין וראשון לציון או פוזנן ורעננה. המכנה המשותף של מרבית ערי פולין היא ההיסטוריה של הקהילות היהודיות שהיוו את החלק המשמעותי של האוכלוסייה המקומית. בלובלין של לפני המלחמה לדוגמא, כמעט מחצית מהתושבים היו ממוצא יהודי, בוורשה - יותר משלושים אחוז, וכן הלאה. במסגרת חילופי נוער בשנה שעברה, נסעה ללובלין משלחת של אחד מבתי הספר של ראשון לציון. הצעירים הישראלים ביקרו כמובן במחנה הריכוז וההשמדה הגרמני מיידנק הממוקם בסמוך ללובלין, אבל את יתרת שהותם בעיר הקדישו לביקורים במקומות הקשורים למורשת היהודית של לובלין. בפולין של פעם, הייתה לובלין מרכז חינוכי חשוב ביותר והחיים הדתיים והתרבותיים פרחו – היו בה בתי כנסת, ישיבות, תיאטרונים ועיתונים; ודמויות אגדיות חיו בה כגון, הרב יהודה מאיר שפירא או הסופר יצחק באשעוויס זינגער.

בתקופת הקורונה מוטל עלינו להיות פעילים ויצירתיים עוד יותר. עם זאת, למרות כל המגבלות הקשורות למגיפה, אנחנו עוסקים גם בדיפלומטיה מסורתית וחשוב להתמקד לרגע בהיבט הפוליטי של יחסי פולין-ישראל.

פולין הייתה תמיד מעורבת בתהליכי השלום במזרח התיכון. אנו מודעים היטב לכך שהיציבות הפוליטית והכלכלית באזור חשובה מאוד, גם מבחינת פולין וגם מבחינת אירופה כולה. המצב הביטחוני משפיע באופן משמעותי על שווקי האנרגיה, על מחירי הנפט וגם, למשל, על זרמי ההגירה.

בפברואר 2019 התקיימה בוורשה פסגת מנהיגי העולם, בחסות משותפת של ממשלת פולין וממשל ארצות הברית. השתתפו, בין היתר, נשיא פולין אנדז'יי דודה, סגן נשיא ארצות הברית מייק פנס, ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו ומספר נציגים ממדינות ערב. הוועידה הזו היוותה את אחד הצעדים הראשונים לעבר הסכמי הנורמליזציה עליהם חתמה ישראל עם איחוד האמירויות הערביות ובחריין.

פולין ברכה על ההסכמים הללו. אנו מחשיבים אותם כסימן של שינוי גיאופוליטי אדיר ומקווים שהמהלכים האלה יקרבו אותנו גם לסיימו של הסכסוך בין היהודים לבין הפלסטינים. פולין תומכת בכל המאמצים הנועזים למציאת פתרון לסכסוך זה, שיהיו מבוססים על החוק הבינלאומי. במקביל, תומכת פולין גם במדינת ישראל במאבקה נגד הטרור ובכל היהודים במאבקם נגד האנטישמיות. אנו מגנים את כל המעשים והאמירות הגזעניות, גם בזירה הפומבית וגם ברשתות החברתיות.

Photo: The Chancellery of the President of the Republic of Poland.
In the picture: Heads of Delegations at the Warsaw Ministerial to Promote a Future of Peace and Security in the Middle East (2019.02.14).

